

Τα μουσικά όργανα

Βιολί

Κυρίαρχο ρόλο στον Ελλαδικό χώρο παίζει το βιολί το οποίο βεβαίως έρχεται από την Ευρωπαϊκή μουσική παράδοση αλλά το βιολί λόγω του ηχοχρώματος του κατέκτησε τον Ελλαδικό χώρο. Συνήθως το βιολί το συναντάμε σαν σολιστικό όργανο κυρίως σε Μικρασιάτικα, Νησιώτικα, και Κρητικά κορυφαία όπως επίσης το συναντούμε και σε ορχήστρες της ηπείρου να παίζει ένα ρόλο συνοδείας του κλαρίνου που μοιάζει σαν μια προσομοίωση ισοκράτη ανθρώπινης φωνής. Είναι ένα όργανο το οποίο αποτελείται από τέσσερις χορδές μι-λα-ρε-σολ και παίζεται με δοξάρι. Ο βιολιστής κρατάει στον ώμο του το βιολί και παίζει με το δοξάρι.

Κλαρίνο

Άλλο ένα «διάσημο» μουσικό όργανο της Ελληνικής μουσικής το οποίο μας έρχεται από την Δύση το οποίο είναι διαδομένο σε όλη την Ελλάδα πλην νήσων και Κρήτης. Άμεσα συνδεδεμένο με τραγούδια της Πελοποννήσου της Στερεάς Ελλάδας, Θεσσαλίας και της Ηπείρου. Έχει αποδειχτεί ότι στην συνείδηση των Ελλήνων την πρώτη θέση ενός Ελληνικού χορού την κατέχει ο Καλαματιανός και στην θέση του πιο διαδεδομένου μουσικού οργάνου κατέχει το κλαρίνο. Το κλαρίνο είναι ένα ξύλινο πνευστό όργανο όπου πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι προέρχεται από τον [αρχαιοελληνικό αυλό](#). Δεν είναι απολύτως σίγουρο το πώς το κλαρίνο διαδόθηκε στην [Ελλάδα](#), αντικαθιστώντας άλλα παλαιότερα όργανα όπως η φλογέρα και ο ζουρνάς. Επιστημονικές μελέτες έχουν δείξει πως το κλαρίνο διαδόθηκε εύκολα, λόγω της απόδοσής του και ίσως λόγω και της επιρροής του ως ένα μοντέρνο όργανο κατευθείαν από τις συμφωνικές ορχήστρες της Δύσης. Σίγουρα όμως το κλαρίνο επικράτησε κυρίως λόγω των μεγάλων του μουσικών ικανοτήτων και του τόσο ταιριαστού στην Ελληνική μουσική ήχου του, που οι Έλληνες αγάπησαν αμέσως. Το παραδοσιακό κλαρίνο στην Ελλάδα είναι σε κλίμακα Ντο, αλλά ευρέως χρησιμοποιείται και σε Σιβ. Στη Θράκη χρησιμοποιούν και το μεταλλικό κλαρίνο σε Σολ. Οι Έλληνες οργανοπαίκτες εξέλιξαν την τεχνική του παιξίματος του οργάνου. Η εξέλιξη αυτή ήταν σταδιακή και έχει σήμερα κλείσει έναν πολύ μεγάλο κύκλο, καταλήγοντας σε έναν χαρακτηριστικό και εύκολα αναγνωρίσιμο ήχο, σε ότι αφορά την παραδοσιακή μουσική μας. Η καταγεγραμμένη από τις αρχές του αιώνα δεξιοτεχνία στο παίξιμο του κλαρίνου μαρτυρούν αυτήν την εξέλιξη, ενώ η διάδοσή του είναι ακόμα εξαιρετικά μεγάλη, ακόμα και εκτός της παραδοσιακής Ελληνικής μουσικής.

Μπουζούκι

Το Μπουζούκι μεγάλο κεφάλαιο και πολλά έχουν γραφτεί γι' αυτό το μουσικό όργανο. Είναι έγχορδο λαϊκό όργανο με αχλαδόσχημο σκάφος αποτελούμενο από ντούγιες (ξύλινες λωρίδες) . Το καπάκι είναι συνήθως από ξύλο έλατο και το οποίο συνοδεύεται σχεδόν πάντα από διακοσμητικές φιγούρες και τον καβαλάρη στον οποίο στηρίζονται οι χορδές. Οι χορδές του μπουζουκιού είναι ανάλογα όταν αναφερόμαστε για το τρίχορδο μπουζούκι (το πιο παλιό) αποτελείται από 3 ζευγάρια χορδών (άρα σύνολο 6 χορδές) οι χορδές αυτές είναι ΡΕ-ΛΑ-ΡΕ. . Το τρίχορδο μπουζούκι αποτελεί την βάση του ρεμπέτικου το οποίο ξεκίνησε από την Μικρά Ασία και έγινε ευρέως γνωστό στην Ελλάδα από τρεις μεγάλους δεξιότητες και συνθέτες του μπουζουκιού τον Μάρκο Βαμβακάρη, Βασίλη Τσιτσάνη και τον Γιάννη Παπαιωάννου Μετέπειτα στην μεταπολεμική Ελλάδα το μπουζούκι παίρνει άλλη μορφή ξεφεύγει από το βαρύ ρεμπέτικο και το «απαγορευμένο» και από τα καταγώγια μπαίνει σε άλλους μουσικούς χώρους και αρχίζει ολοένα να κατακτά όλο και περισσότερους θαυμαστές. Εφαλτήριο για να γίνει αυτό; Ο δεξιότηης του Μπουζουκιού Μανόλης Χιώτης ο οποίος αφότου μελέτησε αρκετά και άλλες μουσικές (όπως Jazz, υπήρξε μεγάλος θαυμαστής του Jazz player Djanco Reinhart) συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής έδωσε έναν άλλο αέρα που είχε σαν αποτέλεσμα να προσθέσει μια χορδή ακόμη στο ήδη τρίχορδο μπουζούκι και να το κάνει τετράχορδο και να αλλάξει και το κούρδισμα σε ΡΕ-ΛΑ-ΦΑ-ΝΤΟ σαν μια μικρή κιθάρα δηλαδή. Το σημερινό μπουζούκι σήμερα έχει δύο μορφές το τρίχορδο και το τετράχορδο. Έχει να κάνει με το παίχτη στο τι μπουζούκι θα επιλέξει ένα θέλει ένα πιο ρεμπέτικο ήχο θα πάει σε τρίχορδο μπουζούκι, ένα πάλι θέλει ένα πιο σύγχρονο ήχο και που να είναι πιο πλούσιο συγχορδικά τότε θα πρέπει να επιλέξει τετράχορδο. Όπως είπαμε πολλές μελέτες και έρευνες έχουν γίνει σχετικά με το μπουζούκι και την αρχαιοελληνική του καταγωγή. Πολλοί υποστηρίζουν ότι είναι απόγονος της αρχαίας πανδουρίας.

Σαντούρι

Ένα από τα πιο ξεχωριστά μουσικά όργανα το οποίο υπάρχει στον Ελλαδικό χώρο είναι το Σαντούρι το οποίο το συναντάμε κυρίως στις περιοχές της Μικράς Ασίας, Νήσων (ιδιαίτερα στα νησιά Λέσβου, Σύμης, Ρόδου, Καλύμνου). Το όνομά του προέρχεται από την Ελληνική λέξη ψαλτήριον μέσω της περσικής γλώσσας σαντούρι που σημαίνει ψαλτήρι. Πρόκειται για αρχαίο μουσικό όργανο που επινοήθηκε πιθανόν στη [Περσία](#) από την οποία και διαδόθηκε τόσο προς την [Ινδία](#) και την [Κίνα](#), όσο και δυτικά στη [Μέση Ανατολή](#) και τη [Βαλκανική](#). Κατασκευάζεται συνηθέστερα από ξύλο [καρυδιάς](#). Έχει σχήμα τραπεζοειδές επί του οποίου φέρονται οριζοντίως και επάλληλα 72 μεταλλικές χορδές, ανά τρεις για κάθε φθόγγο, αποδίδοντας έτσι 23 νότες, με τις μεγαλύτερες σε μήκος χορδές στο κάτω μέρος και τις μικρότερες στο άνω. Οι χορδές του οργάνου αυτού, "χορδίζονται" στο 1/4 με ειδικά "ωτία" που φέρονται συνηθέστερα επί της δεξιάς πλευράς του οργάνου και οι οποίες κρούονται με μικρά ραβδία, οι άκρες των οποίων φέρουν μεταλλικές κοιλόμορφες σφύρες (σαν κουταλάκια).. Ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες δεξιοτέχνες του οργάνου αυτού ήταν ο [Αριστείδης Μόσχος](#) και ο Τάσος Διακογιώργης.

Λύρα

Ένα άλλο μουσικό όργανο που έχει τις ρίζες του στην αρχαία Ελλάδα και την Ανατολή είναι η Λύρα. Είναι ένα τοξοειδές μουσικό όργανο. Περιέχεται σχεδόν σ' όλο τον Ελλαδικό χώρο με την ίδια ονομασία αλλά σε κάθε περιοχή η μορφή της λύρας αλλάζει. Σήμερα βρίσκονται την λύρα στην Κρήτη, Δωδεκάνησα (κυρίως Κάρπαθο, Κάσσο, Χάλκη), Πόντο, Μικρά Ασία (Πολίτικη Λύρα), Σέρρες, Λήμνο. Από θέμα κατασκευής η λύρα έχει αχλαδόσχημο σχήμα, στο καπάκι της λύρας διακρίνονται δύο τρύπες, επάνω στο καπάκι στηρίζεται ο καβαλάρης και επάνω στον καβαλάρη στηρίζονται οι χορδές. Η σταθερότητα του καβαλάρη στον ήχο της λύρας είναι πολύ σημαντική και γι αυτόν τον λόγο υπάρχει ένα μικρό ξύλο που τον στηρίζει (ανάμεσα σε ηχείο και καβαλάρη) και λέγεται ψυχή. Ο ήχος του οργάνου μοιάζει ως ένα σημείο με τον ήχο βιολιού αλλά ανάλογα με την λύρα διαφοροποιείται και το ηχόχρωμα. Για παράδειγμα στην Κρήτη ο ήχος της λύρας είναι πιο βροντερός πιο βαρύς, στα Δωδεκάνησα είναι πιο πριμαριστός, ενώ στην Πολίτικη λύρα ο ήχος είναι πιο Βυζαντινός. Όλες οι λύρες παίζονται βάζοντας τες στο γόνατο και το ένα χέρι παίζει πάνω στην λύρα και το άλλο κρατάει το δοξάρι η μόνη διαφορά που υπάρχει είναι ότι στη Πολίτικη λύρα η λύρα τοποθετείται ανάμεσα στα πόδια. Σήμερα λόγω των Μουσικών σχολείων και Πανεπιστημίων η λύρα έχει αναβιώσει και όλο και περισσότεροι νέοι ασχολούνται με αυτήν.

Λύρα Κρήτης

Λύρα Καρπάθου

Ποντιακή Λύρα
Κεμεντζές

Πολίτικη Λύρα

Τσαμπούνα-Γκάντα

Άλλο ένα όργανο του οποίου η χρονολογία δημιουργίας του δεν μπορεί να καθοριστεί είναι το μόνο όργανο το οποίο μοιάζει πιο πολύ με την ανθρώπινη φύση λόγω του ασκού. Είναι ένα είδος παραδοσιακού μουσικού πνευστού μουσικού οργάνου, αποτελούμενο από ασκό και από ξύλινο μέρος τον δίαυλο και το επιστόμιο. Η γκάντα αποτελεί παραδοσιακό μουσικό όργανο σε όλη την Ευρώπη, Βόρεια Αφρική και Μέση Ανατολή. Η γκάντα αποτελείται από τον ασκό, το επιστόμιο και το τμήμα παραγωγής ήχου. Το τελευταίο απαρτίζεται από δύο ξεχωριστούς αυλούς. Ο ένας, κοντός με τρύπες, παράγει τη μελωδία και ο άλλος, μακρύς χωρίς οπές, παράγει ένα φθόγγο που κρατάει το ίσο. Ο ασκός είναι αυτός που συγκρατεί μέσα του όλο τον αέρα και τον παρέχει προς τους αυλούς. Ο σάκος του ασκού είναι αεροστεγής και αποτελείται από δέρματα κατσίκας ή προβάτου τα οποία αρχικά επεξεργάζονται με παραδοσιακές μεθόδους και μετά τοποθετούνται στο σώμα της γκάντας. Το επιστόμιο είναι ένας ξύλινος σωλήνας, απ' όπου ο γκαϊτατζής φυσάει και γεμίζει τον ασκό με αέρα. Ο αυλός έχει συνήθως επτά οπές από πάνω και μια από κάτω. Είναι κυλινδρικός, και έχει μήκος γύρω στα 25-30 εκ, μοιάζει με φλογέρα. Το σημείο του αυλού ενώνεται με τον ασκό ο οποίος το παρέχει αέρα και από την πίεση αυτή παράγεται ο ήχος. Ο τρόπος κατασκευής και το σχήμα διαφέρει από περιοχή σε περιοχή αναφορικά η τσαμπούνα των Δωδεκανήσων (που είναι ένα είδος γκάντας) διαφέρει κατασκευαστικά και ακουστικά σε σχέση με την γκάντα της Μακεδονίας. Παραλλάξεις της γκάντας συναντάμε σχεδόν σε όλη την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή.

Γκάντα

Τσαμπού

Σκωτσέζικη Γκάντα

Λαούτο

Ένα από τα πιο όμορφα και δύσκολα όργανα που υπάρχουν στον Ελλαδικό χώρο και όχι μόνο είναι το λαούτο κατά πολλούς άγνωστο όργανο, μιας και η φύση του οργάνου στην Ελληνική παραδοσιακή μουσική ήταν συνοδευτική (συνοδεία σε άλλα σολιστικά όργανα όπως βιολί, κλαρίνο, λύρα) πράγμα βεβαίως που δεν ισχύει διότι από κατασκευής το λαούτο είναι ένα σολιστικό όργανο αλλά λόγω της εξαιρετικής δυσκολίας του παραγκωνίστηκε σε συνοδευτικό. Οι δυνατότητες του λαούτου από κατασκευής είναι παρά πολλές. Το λαούτο κατά κάποιους θεωρείται ο απόγονος της αρχαίας πανδουρίας, κατά άλλους θεωρείτε λόγω του αχλαδόσχημου σχήματος του προέρχεται από την ανατολή μπορούμε να δούμε αρκετά μεγάλες ομοιότητες με το ούτι. Θεωρητικοί ερευνητές αναφέρουν ότι το ούτι πέρασε στην Ευρώπη μέσω της κατάκτησης των Ισπανών από τους Άραβες και στην συνέχεια διαδόθηκε στην Ευρώπη αλλά όχι με την μορφή ασυγκέραστου οργάνου(οργάνου δηλαδή χωρίς τάστα στην ταστιέρα) αλλά με την μορφή συγκερασμένων διαστημάτων. Το όργανο αυτό είναι το Lute ένα πανέμορφο ηχητικά όργανο το οποίο κατείχε πρωταγωνιστική θέση στα χρόνια του μεσαίωνα και της αναγέννησης. Το lute κατά πολλούς θεωρείται και ο πρόγονος της κιθάρας. Τώρα το λαούτο στον Ελλαδικό χώρο έχει αρκετές ομοιότητες και διαφορές με το lute που δεν θα αναλυθούν σε αυτή την εργασία απλά μπορούμε να πούμε ότι όλα αυτά ανήκουν στην οικογένεια των λαουτοειδών οργάνων. Το λαούτο από κατασκευαστικής απόψεως αποτελείτε από το σκάφος, το καπάκι και το μπράτσο και την κεφαλή. Όσον αφορά το σκάφος συνήθως φτιάχνεται από ξύλα μουριάς, κελεμπέκι, έβено, καρύδια και παλίσανδρο και αποτελείται από ντούγιες (μικρού πλάτους ξύλινες λωρίδες). Το καπάκι είναι το πιο σημαντικό μέρος του οργάνου μιας και από κει παράγεται ο ήχος οπότε είναι σημαντικό το ξύλο και επεξεργασία του από τον εκάστοτε οργανοποιό να γίνεται με προσοχή. Το μπράτσο συνήθως θα πρέπει να είναι από σκληρό ξύλο γι' αυτό επιλέγεται το ξύλο το εβένου λόγω της ανθεκτικότητας του σε σκεβρώματα και διάφορες κλιματικές αλλαγές. Το λαούτο το συναντάμε σ' όλη την Ελλάδα ιδιαίτερα στις περιοχές της Κρήτης, Κυκλάδων, Δωδεκανήσων, Κύπρου, Ηπείρου και Πελοποννήσου. Ιδιαίτερη όμως θέση έχει και το Κωνσταντινοπολίτικο λαούτο το οποίο έχει ένα διαφορετικό ηχόχρωμα από τα υπόλοιπα λαούτα, παραπέμπει περισσότερο σε ήχο από ούτι. Εν κατακλείδι στον Ελλαδικό χώρο έχουμε 3 ειδών λαούτου, το Νησιώτικο ή Στεριανό το οποίο παίζεται σε κούρδισμα ΛΑ-ΡΕ-ΣΟΛ-ΝΤΟ (ζεύγη χορδών), το Κρητικό το οποίο παίζεται μόνο στην Κρήτη ΜΙ-ΛΑ-ΡΕ-ΣΟΛ (πιο μπάσος ήχος) και το Πολίτικο λαούτο με τον ιδιαίτερο βυζαντινό ηχόχρωμα που το χαρακτηρίζει.

Κρητικό Λαούτο

Πολίτικο Λαούτο

Νησιώτικο Λαούτο

Κλασσικό Λαούτο

Επίλογος

Ο σκοπός της εργασίας κατά κύριο λόγο είναι εκπαιδευτικός, μιας και γίνεται αναφορά στην εικονική πραγματικότητα και στην χρήση της. Έτσι λοιπόν αν κάποιος διαβάσει την εργασία θα έχει την δυνατότητα να δει με επαυξημένη πραγματικότητα α) το θέμα της εργασίας (τα μουσικά όργανα στον Ελλαδικό χώρο), και από την άλλη β) ο χρήστης να πάρει τις απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου και ο ίδιος να καταφέρει να φτιάξει κάτι με χρήση εικονικής πραγματικότητας. Πιστεύω πως είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί πολύ στον τομέα της εκπαίδευσης τα επόμενα χρόνια.

Βιβλιογραφία

- Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα (Φοίβου Ανωγιαννάκη)
- Λέκκας Δ. 2003, «Περί αυλών τρήσεως», *Συνοδευτικά Κείμενα: Ελληνική Μουσική και Χορός*, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Παπαοικονόμου- Κηπουργού 2003, «Τα αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα»
- Μαλιάρης Ν. 2003, «Τα μαρτυρούμενα μουσικά όργανα στο Βυζάντιο».
- Τυροβολά Β. 2003, «Τα μουσικά όργανα του βυζαντινού χορού και η στάση των εκκλησιαστικών ανδρών απέναντί τους.

Πηγές από Διαδίκτυο

- http://www.capitalinvest.gr/info.php?category_id=42&product_id=319
- <https://www.layar.com/>
- <http://www.qrstuff.com/>
- <http://www.lncc.br/~jauvane/papers/RelatorioTecnicoLNCC-2503.pdf>